

SZUROMI Szabolcs

A VALLÁSSZABADSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSE A SPANYOL JOGBAN AZ ÁLLAMI EGYHÁZJOGOT ÉRINTŐ JOGSZABÁLYOK ÉS A NEMZETKÖZI MEGÁLLAPODÁSOK ALAPJÁN

1. ELŐZMÉNYEK; 2. AZ ÁLLAMI EGYHÁZJOG HATÁLYOS JOGFORRÁSAI SPANYOLORSZÁGBAN; 2. 1. *Az Apostoli Szentszék és Spanyolország között létrejött megállapodások 1953 után*; 2. 2. *A Spanyol Állam más felekezetekkel, illetve vallásokkal kötött megállapodásai*; 3. AZ EGYHÁZI JOGI SZEMÉLYISÉG KELETKEZÉSE, MIBENLÉTE ÉS MEGSZŰNÉSE A HATÁLYOS SPANYOL JOGBAN; 4. LELKIPÁSZTORI TEVÉKENYSÉG A KÖRHÁZAKBAN; 5. NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A SPANYOL HADSEREGNÉL ÉS HADITENGERÉSZETNÉL VÉGZETT GYÓNTATÓI TEVÉKENYSÉGRŐL; 6. SAJÁTOSSÁGOK A SPANYOLORSZÁGI HÁZASSÁGJOG TERÜLETÉN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ÁLLAMI ANYAKÖNYVEZÉSRE.

1. ELŐZMÉNYEK

Spanyolország, melynek területe kiterjed az Ibériai-félszigetre, illetve a Baleár és Kanári-szigetekre, lakosságát tekintve majdnem teljesen katolikus. Történetében csak a Spanyol Polgárháború (1931-1939)¹ jelentett szomorú törést, amelynek befejeződésével (1939. április 1.) azonban visszaállt az állam és Egyház közötti hagyományos kapcsolat.² Az 1851. március 16-án IX. Piusz pápa (1846-1878) és II. Izabella (1833-1868) által megkötött spanyol konkordátum 1. cikkelyében kinyilvánította: *Religio Catholica Apostolica Romana, quae exculso quocumque alio cultu esse pergat sola Religio Hispanicae Nationis, conservabitur semper in tota ditione Catholicae Majestatis Suae cum omnibus juribus ac prerogativis, quibus potiri debet juxta Dei legem et Canonicas sanctiones.*³ Azaz a katolikus vallás az egyedül elismert vallás a Spanyol Királyság területén. Ebből következett, hogy minden szintű oktatási intézményben (egyetem, kollégium, szeminárium, iskola) – világi és magán – a katolikus tanításnak megfelelően kellett oktatni a hallgatókat.⁴ A konkordátum felsorolta a királyság területén lévő metropóliákat és egyházmegyéket,⁵ rögzítette az Apostoli Szentszéktől a Spanyol Királysághoz akkreditált nuncius tevékenységét,⁶ és a tábori ordinariátus (prioratus) működésé-

¹ CÁRCEL ORTÍ, V., «La Iglesia durante la II Republica y la guerra civil (1931-1939)» in *Historia de la Iglesia en España*, V. Madrid 1979. 340-374.

² MAYEUR, J.-M. (ed.), *Guerres mondiales et totalitarismes (1914-1958)* [Histoire du Christianisme des origines à nos jours 12], Paris 1990. 420-430.

³ MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati su materie ecclesiastiche tra la Santa Sede e le autorità civili*, I. Roma 1919. 771.

⁴ Art. 2. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 771.

⁵ Art. 5. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 772.

re vonatkozó elveket.⁷ A Trentói Zsinatnak (1545-1563) megfelelően szabályozta a püspöki és érseki székek megüresedésekor beálló teendőket.⁸ Rendezte a klérus javadalmazását és az egyházmegyék gazdálkodását. Végül pedig intézkedett a király megkoronázásának egyházi jellegéről.⁹

Az 1939-ben hatalomra került új kormány arra törekedett, hogy az 1851-ben kötött konkordátumnak megfelelően helyreállítsa a Katolikus Egyház működését az ország területén,¹⁰ illetve megszüntesse a kommunista rezsim által hozott valóságellenes törvényeket (különös tekintettel a katolikus házasság civiljogi elismertsége, a temetők szekularizációja,¹¹ a szerzetesrendek működése, a válás, a vallás és a papság költségvetési támogatása területén). A kormány figyelmet fordított a polgárháborúban megrongált templomok helyreállítására is, amelyet anyagilag is támogatott.¹² Visszaállították az 1851-ben kötött konkordátum hatályát, és egyúttal megkezdték a Szentszékkal kötendő új konkordátum előkészítésének lépéseit.¹³ 1941. június 7-én külön megállapodást kötöttek a Szentszékkal a megüresedett püspöki székek betöltéséről.¹⁴ Ennek értelmében a pápa a Spanyolországba akkreditált nuncius által összeállított és a Spanyol Kormányval egyeztetett hármastól választja ki az új püspök személyét,¹⁵ amennyiben nem a listáról választ, úgy az általa megnevezett személyről előzetesen konzultál a Spanyol Kormányval.¹⁶ A megállapodás 6. cikkelye kifejezi a Katolikus Egyház tradicionális

⁶ Art. 7. Novi fines et peculiaris earumdem Dioecesium circumscripção, quo citius fieri possit ac servatis servandis per Apostolicam Sedem statuatur: quamobrem summus Pontifex suo et eiusdem Sedis apud Maiestatem Catholicam nuntio necessarias facultates delegabit ad opus, collatis cum Regio Gubernio consiliis, perficiendum. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 774.

⁷ Art. 9. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 774-775.

⁸ Art. 20. Sede vacante, Metropolitanæ, vel Suffraganeæ Ecclesiæ Capitulum infra tempus præfinitum, et ad normam eorum, quæ a Sacro Concilio Tridentino in rem decreta sunt, unum tantum Vicarium eliget, in quem tota eius ordinaria potestas transferetur, quavis ex parte Capituli ipsius reservatione aut limitatione penitus exclusâ, et quin electio semel facta revocari, neque ad novam procedi possit; abolitis hinc omnino quocumque privilegio, usu, vel consuetudine administrandi in corpore, plures Vicarios constituendi, aut quolibet alio quod utcumque Sacrorum Canonum sanctionibus adversetur. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 781-782.

⁹ Art. 44. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati*, 795.

¹⁰ TUSEL, J., *Franco y los católicos. La política interior española entre 1945 y 1957*, Madrid 1984. 440.

¹¹ GONZÁLEZ-VARAS IBÁÑEZ, A., „Libertad religiosa y cementerios: incidencia del factor religioso sobre las necrópolis” in *Ius canonicum* 41 (2001) 645-695. különösen 651-653.

¹² Vö. EBENSTEIN, W.G., *Church and State in Franco's Spain*, Princeton 1960. 12.

¹³ HERMET, G., *Las Catholiques dans l'Espagne franquiste*, II. Paris 1981. 179.

¹⁴ AAS 33 (1941) 480-481.

¹⁵ Art. 2. El Santo Padre elegirá tres de entre aquellos nombres y, por conducto de la Nunciatura Apostólica, los comunicará al Gobierno Español y, entonces, el Jefe del Estado, en el término de treinta días, presentará oficialmente uno de los tres. AAS 33 (1941) 480.

¹⁶ Art. 3. Si el Santo Padre, en su alto criterio, no estimase aceptables todos o parte de los nombres comprendidos en la lista, de suerte que no pudiera elegir tres o ninguno de entre ellos, de propia iniciativa completará o formulará una terna de candidatos comunicándola, por el mismo conducto, al Gobierno Español. Si éste tuviera objeciones de carácter político general que

helyzetének helyreállítását Spanyolországban,¹⁷ a további bekezdések pedig garanciákat tartalmaznak az egyház tevékenységének és intézményeinek megfelelő anyagi ellátására.¹⁸ Az 1946. július 16-án aláírt újabb megállapodás B. részében rendelkezett a Madridi Nunciatúra működéséről.¹⁹ A Spanyol Állam megegyezett a szemináriumok és egyházi egyetemek állami támogatásáról (1946. december 8.),²⁰ a Madridi Rota működésének visszaállításáról és a tábori lelkeszi szolgálat tevékenységének újraszabályozásáról (1950. augusztus 5.),²¹ külön kitérve a haditengerészetnél és a légierőnél szolgálatot teljesítő káplánokra.²² Ez utóbbi megállapodás a tábori vikariátus működését püspöki rangban lévő ordinárius alá rendelte, továbbá mentesítette a sorkatonai szolgálat alól a papokat, seminaristákat, szerzeteseket és szerzetesnövendékeket.²³

Az 1953. augusztus 27-én kötött új konkordátummal²⁴ a katolikus vallás visszanyerte a „*spanyol nemzet egyedüli vallása*” státuszt,²⁵ amellyel együtt állami védelmet és támogatást kapott. A 36 cikkelyre osztott ünnepélyes megállapodás biztosította a katolikus vallás szabad és nyilvános gyakorlását, illetve a lelkipásztorok szabad pasztorális tevékenységét az ország területén.²⁶ Beszélt az egyházmegyék, plébániák, szerzetesközösségek elismeréséről,²⁷ amelyek belső jogát a kánonjog szabja meg.²⁸ Feljogosította a közigazgatási egységek világi vezetését a helyi egyházi ünnepek külső elismerésére. A konkordátum a püspökök megválasztására vonatkozóan érvényben hagyta az 1941. június 7-én kötött megállapo-

poner a todos o a algunos de los nuevos nombres las manifestará a la Santa Sede. En caso de que transcurriesen treinta días desde la fecha de la susodicha comunicación sin una respuesta del Gobierno, su silencio se interpretará en el sentido de que éste no tiene objeciones de aquella índole que oponer a los nuevos nombres; quedando entendido que entonces el Jefe del Estado presentará sin más a Su Santidad uno de los candidatos incluidos en dicha terna. AAS 33 (1941) 480.

¹⁷ El Gobierno Español, por su parte, se compromete formalmente a concluir cuanto antes con la Santa Sede un nuevo Concordato inspirado en su deseo de restaurar el sentido católico de la gloriosa tradición nacional. AAS 33 (1941) 481.

¹⁸ Art. 7-8. AAS 33 (1941) 481.

¹⁹ *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, II. Roma 1969. 2353-2354.

²⁰ *Conventio inter Sanctam Sedem et Hispaniam circa seminaria et universitates studiorum ecclesiasticas. Leges Ecclesiae*, II. 2386-2390.

²¹ *Sollemnis conventio inter Sanctam Sedem et Gubernium Hispanicum circa iurisdictionem castrensem et spiritualem curam exercitus hispaniarum*. AAS 43 (1951) 80-86.

²² Vö. Art. 7. AAS 43 (1951) 82.

²³ Art. 12. AAS 43 (1951) 84.

²⁴ BIGORDA, J., „El Concordato de 1953, expresión Jurídica de las relaciones entre la Iglesia y el Nuevo Estado“ in *Iglesia y Sociedad en España (1939-1975)*, Madrid 1977. 281-312. vö. AAS 45 (1953) 625-655. art. 1. La Religión Católica, Apostólica, Romana sigue siendo la única de la Nación española y gozará de los derechos y de las prerrogativas que le corresponden en conformidad con la Ley Divina y el Derecho Canonico.

²⁵ Vö. Art. 1.

²⁶ Art. 2. AAS 45 (1953) 626-627.

²⁷ Art. 4. AAS 45 (1953) 627-628.

²⁸ Vö. Art. 5. AAS 45 (1953) 628.

dásban foglaltakat.²⁹ A konkordátum 9. cikkelyének rendelkezése alapján módosították néhány egyházmegye területét, összhangban az állami közigazgatási határokkal.³⁰ A pénzügyi kérdésekben továbbra is hatályban maradt az 1946. július 16-i megállapodás rendelkezése.³¹ A dokumentum részletesen szabályozta az egyházi bíróságok működését, illetve azok személyi feltételeit, utalva az 1917-ben hatályba lépett *Codex iuris canonici* 120. és a 2198. kánonjára.³² Az 1160. kánonnal összhangban rögzítette a templomok, kápolnák temetők, szent helyek, püspöki paloták, szemináriumok, plébániahivatalok sérthetetlenségét.³³ Elismerte az egyházi házasság világi joghatásait,³⁴ továbbá az egyházi bíróságokon történő házassági érvénytelenség kimondásának, vagy a *Privilegium Paulinum* alapján történő bontás, illetve a különválásztás jogkövetkezményeit.³⁵ Megerősítette az 1947. április 7-én kelt, a "Spanyol Rota" működésére adott engedélyt.³⁶ A konkordátum a továbbiakban kitért az oktatási kérdésekre, általános iskolától az egyetemeken keresztül a tudományos fokozatokig, különös tekintettel a szent tudományok oktatására.³⁷ Elrendelte, hogy a skolasztikus filozófia, a teológia, és az egyházjog kellő szinten kerüljön bemutatásra az állami egyetemeken is.³⁸ Az állam lehetővé tette az Egyház számára a tömegtájékoztatási eszközök (televízió, rádió) nyilvánosságának használatát.³⁹ A szerződés érintetlenül hagyta az 1946. december 8-án már rögzített, és a kis és nagy szemináriumok támogatására vonatkozó normákat,⁴⁰ a tábori lelkesítő szolgálatra vonatkozó 1950. augusztus 5-én kelt megállapodáshoz hasonlóan.⁴¹ Engedélyezte a kórházak és más egészségügyi intézetek lelkipásztori ellátását,⁴² illetve az *Acción Católica Española* szabad működését.⁴³ Végül kifejezte mindkét fél hajlandóságát, hogy az együttműködés során felmerülő kérdéseket és nehézségeket a jövőben közösen próbálják áthidalni.⁴⁴

2. AZ ÁLLAMI EGYHÁZJOG HATÁLYOS JOGFORRÁSAI SPANYOLORSZÁGBAN

A hatályos spanyol jogban nagyszámú, különböző szinten elhelyezkedő jogszabály nyújt garanciát a vallásszabadság érvényesülésére (2000-ig szám szerint 199 került kihirdetésre). Ezek közé tartozik a Spanyol Alkotmány;⁴⁵ a Szentszékkel kötött részleges és teljes körű megállapodások;⁴⁶ az egyes felekezetekkel, illetve vallásokkal aláírt megegyezések;⁴⁷ az egyházi jogi személyek bejegyzésére vonatkozó előírások;⁴⁸ az egyházak kórházakban,⁴⁹ oktatási intézményekben,⁵⁰ börtönökben,⁵¹ a hadseregénél,⁵² illetve a haditengerészetnél való tevékenységének szabályozása;⁵³ a különböző felekezetek és vallások belső törvényei szerinti házasságok állami elismerésének feltételei;⁵⁴ továbbá az egyházakat érintő gazdasági⁵⁵ és társadalombiztosítási kérdések rendezése.⁵⁶

²⁹ Art. 7. Para el nombramiento de los Arzobispos y Obispos residenciales y de los Coadjutores con derecho de sucesión, continuarán rigiendo las normas del Acuerdo estipulado entre la Santa Sede y el Gobierno español el 7 de Junio de 1941. AAS 45 (1953) 629. vö. *Conventio inter Sanctam Sedem et Gubernium Hispanicum circa nominationem episcoporum et aliorum beneficiorum collationem.* AAS 33 (1941) 480-481.

³⁰ 1964-től Spanyolország területén 13 érsekség működik: Madrid és Barcelona suffragáneas egyházmegyék nélkül; Burgos (Bilbao, Osma-Soria, Palencia, Vitoria); Granada (Almería, Cartagena, Guadix, Jaén, Málaga); Ovídeo (Astorga, León, Santander); Pamplona (Calahorra-Logroño, Jaca, San Sebastián, Tudela); Santiago de Compostela (Lugo, Mondon do-Ferrol, Orense, Tuy-Vigo); Saragosa (Albarracín, Barbastro, Huesca, Tarazona, Teruel); Sevilla (Badajoz, Cádiz, Ceuta, Córdoba, Huelva, Kanári-szigetek, Tenerife); Tarragona (Gerona, Lérida, Solsona, Tortosa, Urgel, Vich); Toledo (Coria, Cuenca, Plasencia, Sigüenza-Guadalajara); Valencia (Albacete, Iviza, Majorca, Minorca, Orihuela-Alicante, Segorbe-Castellón de la Plana); Valladolid (Ávila, Ciudad Rodrigo, Salamanca, Segovia, Zamora). Ezen túlmenően Ciudad Real területi perjelség (nullius prioratus), Fernando Po apostoli vikariátus, a Spanyol Szahara és Ifni pedig apostoli prefektúra. BUCHBERGER, M.-KASPER, W. (ed.), *Lexikon für Theologie und Kirche*, 9. Freiburg im Breisgau 2000. 811-820.

³¹ Art. 10. AAS 45 (1953) 630. vö. Conventio Inter Santam Sedem et Hispaniam circa collationem beneficiorum ecclesiasticorum non Consistorialium; A. Convenio entre la Santa Sede y el Gobierno español para la provisión de Beneficios no Consistoriales. *Leges Ecclesiae*, II. 2351-2353.

³² Art. 16. vö. c. 120 §. 1. Clerici in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit. AAS 45 (1953) 633-635; c. 2198. Delictum quod unice laedit Ecclesiae legem, natura sua, sola ecclesiastica auctoritas persequitur, requisito interdem, ubi eadem auctoritas necessarium vel opportunum iudicaverit, auxilio brachii saecularis; delictum quod unice laedit legem societatis civilis, iure proprio, salvo praescripto can. 120, punit civilis auctoritas, licet etiam Ecclesia sit in illud competens ratione peccati; delictum quod laedit utriusque societatis legem, ab utraque potestate puniri potest.

³³ Art. 22. AAS 45 (1953) 640-641.

³⁴ Art. 23. AAS 45 (1953) 642. ÁLVAREZ DE TOLEDO, P., „Sistema supletorio y tolerancia. Configuración del sistema matrimonial español entre los años 1956-1969” in *Cuadernos doctorales* 18 (2001) 103-146. különösen 104-107.

³⁵ Art. 24. AAS 45 (1953) 642-643.

³⁶ Art. 25. AAS 45 (1953) 643. vö. Pius XII, *De Rota Nunciaturae*, motu proprio (1947. Apr. 7), AAS 39 (1947) 155-163.

³⁷ Art. 27. AAS 45 (1953) 644-646.

³⁸ Art. 28. AAS 45 (1953) 646-647.

³⁹ Art. 29. AAS 45 (1953) 647.

⁴⁰ Art. 30. AAS 45 (1953) 647-648. vö. *Leges Ecclesiae*, II. 2387-2388.

⁴¹ Art. 32. AAS 45 (1953) 649. vö. AAS 43 (1951) 80-86.

⁴² Art. 33. AAS 45 (1953) 649.

⁴³ Art. 34. AAS 45 (1953) 650.

⁴⁴ Art. 35. AAS 45 (1953) 650.

⁴⁵ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica* (Civitas Biblioteca de Legislación), Madrid 2000. 43-61.

⁴⁶ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 63-107.

⁴⁷ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 108-146.

⁴⁸ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 175-195.

⁴⁹ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 232-245.

⁵⁰ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 230-231.

⁵¹ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 246-278.

⁵² MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 197-229.

⁵³ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 209-221.

Az 1978. december 27-én kelt spanyol alkotmány szerint a Spanyol Állam szoros együttműködést tart fenn a Katolikus Egyhazzal.⁵⁷ A Franco (1939-1975) tábornok alatt helyreállított állam-egyház rendszert tehát az új spanyol alkotmány alapján az „együttműködő elválasztás” váltotta fel.⁵⁸ Az alaptörvény *harminchárom* cikkelye érinti a vallásszabadság kérdését.⁵⁹ Deklarálja minden spanyol állampolgár törvény előtti egyenlőségét, nemzetiségre, rasszra, nemre, vallásra, meggyőződésre, szociális körülményre való tekintet nélkül.⁶⁰ Garantálja a Spanyolország területén bejegyzetten működő vallások egyéni és közösségi gyakorlását, korlátozás nélkül, amennyiben azok tevékenysége nem ütközik az állami törvényekbe.⁶¹ A társulások jogi személyiségét az állam által történő bejegyzés hozza létre. Nem jegyezhetőek be azonban illegális célra, vagy kém és paramilitáris tevékenység folytatására létrehozott szervezetek.⁶² A dokumentum elismeri a véleménynyilvánítás és terjesztés szabadságát, akár írásban, akár szóban, akár a médiákon keresztül. Az írói, a művészi, a tudományos, és a technikai alkotói szabadságot. Az információáramlás szabadságát. Szavatolja a különböző társadalmi csoportok és pártok működésének szabadságát, beleértve a más nyelvű csoportok működését.⁶³ Az alkotmány 27. cikkelye részletesen foglalkozik az oktatás szabadságával. Az állam garantálja a szülők jogát gyermekük vallásos és erkölcsi nevelésére.⁶⁴ Az alapfokú oktatás kötelező és ingyenes. Ezt egészíti ki a Szentszék és Spanyolország között 1979. január 3-án kötött megállapodás, amely az egyetemi képzésbe is beilleszti a katolikus hitbe való bevezetést.⁶⁵

Minden spanyol állampolgár kötelessége a jogkövető magatartás és Spanyolország védelme. Ezért minden állampolgár köteles sorkatonai szolgálatot, vagy an-

⁵⁴ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 279-348.

⁵⁵ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 349-427.

⁵⁶ MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 429-477.

⁵⁷ I. II. 16. 3. Ninguna confesión tendrá carácter estatal. Los poderes públicos tendrán en cuenta las creencias religiosas de la sociedad española y mantendrán las consiguientes relaciones de cooperación con la Iglesia Católica y las demás confesiones. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 46. vö. Sollemnes convenciones cum Hispana (1979. Jan. 3) AAS 72 (1980) 29-62.

⁵⁸ DE LA HERA, A.-MARTÍNEZ DE CODES, R.M. (ed.), *Spanish legislation on religious affairs*, Madrid 1998. 11-12. CALVO-ÁLVAREZ, J., „Los principios informadores del derecho eclesiástico español en la doctrina” in *Anuario de derecho eclesiástico del estado* 14 (1998) 187-233. különösen 208-209.

⁵⁹ 1; 9; 10; 12 a; 16; 18; 20 a; 22; 27; 30; 32; 34; 38; 39; 46; 53; 54; 55; 57. 4; 63; 81; 93 a; 96; 117. 5; 128; 129. 2; 133; 134; 139; 148 a; 150; 161; 162.

⁶⁰ Art. 14.

⁶¹ Art. 16 (1).

⁶² Art. 22.

⁶³ Art. 20.

⁶⁴ Art. 27 (3) Los poderes públicos garantizan el derecho que asiste a los padres para que sus hijos reciban la formación religiosa y moral que esté de acuerdo con sus propias convicciones. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 49.

⁶⁵ AAS 72 (1980) 38-39.

nak megfelelő civil szolgálatot teljesíteni.⁶⁶ Ennek a rendelkezésnek a hatálya alól a Szentszékkal 1979. január 3-án létrejött megállapodás értelmében ki vannak véve a papok és a szerzetesek.⁶⁷ Az alaptörvény rögzíti a házasság kötés szabadságát, amelynek az érvényességéhez az állam formai és tartalmi feltételeket állít, továbbá szabályozza a kötelekből fakadó jogokat és kötelezéseket, illetve a különélés és válás indokait. Ennek normáit a Spanyol Polgári Törvénykönyv (Código Civil) tartalmazza.⁶⁸ Hozzá kell tennünk, hogy a Szentszékkal 1979-ben aláírt új konkordátumnak megfelelően, az állam elismeri az egyházi házasság világi joghatóságait.⁶⁹

2. 1. Az Apostoli Szentszék és Spanyolország között létrejött megállapodások 1953 után

Az 1953-ban megkötött konkordátumot követően több, szám szerint négy, különböző témájú dokumentumot írt alá Spanyolország, amely a Katolikus Egyház helyzetét és működését érintette. 1962. április 5-én azon világiak végzettségének állami elismeréséről állapodott meg a kormány a Szentszékkal, akik tanulmányokat egyházi egyetemen végeztek, de nem egyházi tudományterületen.⁷⁰ A Spanyol Állam 1976. július 28-án újabb megegyezést írt alá, amely a püspökök kinevezésének az 1953-as konkordátumban foglalt előírásait módosította a II. Vatikáni Zsinat határozatainak megfelelően. A megállapodás értelmében az érsekek és a püspökök kinevezése ettől fogva kizárólag az Apostoli Szentszék jogkörébe esik. További rendelkezést találunk a dokumentumban az egyházi bíróságok illetékességének elismeréséről olyan polgári esetekben, amelyek egyházi törvényeket érintenek, és amelyekben a kánonjog alapján kell eljárni.

1979. január 3-án Spanyolország és a Szentszék ismételt konkordátumot kötött,⁷¹ amely négy kérdéskört ölelt fel: 1. Szabályozta azokat a jogi kérdéseket, amelyekben mind a két fél illetékességgel rendelkezik;⁷² 2. Kitért az oktatási és kulturális terület irányelveire;⁷³ 3. Beszélt a táborigordinariátus működésének kri-

⁶⁶ Art. 30.

⁶⁷ Vö. Ley Orgánica 13/1991, de diciembre, del Servicio Militar; Ley de 6 de julio de 1998, reguladora de la objeción de conciencia y la prestación social sustitutoria.

⁶⁸ Código Civil 42-107.

⁶⁹ 1979. január 3.; AAS 72 (1980) 33-34. art. VI. 1. El Estado reconoce los efectos civiles al matrimonio celebrado según las normas del Derecho Canónico. Los efectos civiles del matrimonio canónico se producen desde su celebración. Para el pleno reconcimiento de los mismos, será necesaria la inscripción en el Registro Civil, que se practicará con la simple presentación de certificación eclesialística de la existencia del matrimonio.

⁷⁰ A megállapodás megerősítette az 1953-ban kötött konkordátumban foglaltakat: art. 31. (1) La Iglesia podrá libremente ejercer el derecho que le compete, según el canon 1375 del Código de Derecho Canónico, de organizar y dirigir escuelas públicas de cualquier orden y grado, incluso para seculares.

⁷¹ AAS 72 (1980) 29-62.

⁷² Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre asuntos jurídicos. AAS 72 (1980) 29-36.

tériumairól, illetve a klerikusok katonai szolgálatáról;⁷⁴ 4. Végül pedig egyházfinanszírozási kérdésekről intézkedett.⁷⁵ A megállapodást 1979. december 4-én ratifikálták. Még egy újabb konvenciót kell megemlítenünk, amelyet 1994. december 21-én kötött meg a Spanyol Királyság az Apostoli Szentszékekkel a Szentföldet érintő néhány diplomáciai kérdésről. A Szentföld gondozása terén ezzel Spanyolország kiemelt, egyedüli és teljes illetékességet kapott, amelyet a Szent Helyek Jótékony Alapítványa (Obra Pía de los Santos Lugares) gyakorol *Cementerio de Jaffa*, *Olivar de Ramleh*, *Almazara de Ramleh* és a *Hospicio de Pera* területén. Spanyolország jeruzsálemi általános konzulja képviseli a Szentszék és a Szent Helyek Jótékony Alapítványának a Szentföld gondozására való törekvéseit.⁷⁶

2. 2. *A Spanyol Állam más felekezetekkel, illetve vallásokkal kötött megállapodásai*

A Katolikus Egyházzal aláírt megállapodásokhoz hasonlóan, a vallásszabadság elvéből következően⁷⁷ a Spanyol Állam a királyság területén működő más felekezetek jogait is kétoldalú megállapodásban rögzítette. 1992. november 10-én Spanyolország és az evangélikus egyház közötti kérdések rendezésére került sor az 1992. évi 24. törvénnyel.⁷⁸ A szöveg kitér az evangélikus vallás szabad gyakorlásának elismerésére, társadalmi védelmére,⁷⁹ a hadkötelezettségre (mentesülnek a hadkötelesség alól az evangélikus szeminaristák),⁸⁰ civil joghatást tulajdonít az evangélikus formában megkötött házasságnak,⁸¹ biztosítja az evangélikus vallás

⁷³ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre enseñanza y asuntos culturales. AAS 72 (1980) 37-46.

⁷⁴ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre la asistencia religiosa a las Fuerzas Armadas y el Servicio militar de clérigos y religiosos. AAS 72 (1980) 47-55.

⁷⁵ Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre asuntos económicos. AAS 72 (1980) 56-62.

⁷⁶ AAS 86 (1994) 780-789. Art. 1. España reconoce la plena y única competencia de la Sede Apostólica y de la Custodia de Tierra Santa, a tenor de sus Estatutos, para el libre e independiente ejercicio de su jurisdicción en relación con la conservación y administración de los Santos Lugares e instituciones del Próximo Oriente sobre las que se proyecta la actividad de la Custodia de Tierra Santa. AAS 86 (1994) 780.

⁷⁷ Vö. Ley Orgánica 7/1980 (1980. jul. 5), *De libertad religiosa*, 1. 1. El Estado garantiza el derecho fundamental a la libertad religiosa y de culto, reconocida en la Constitución (1), de acuerdo con lo prevenido en la presente Ley Orgánica. Az előzményekről vö. BLANCO, M., „La primera ley española de libertad religiosa. Genesis de la Ley de 1967” in *Anuario de Derecho Eclesiástico del Estado* 14 (1998) 119-186.

2. Las creencias religiosas non constituirán motivo de desigualdad o discriminación ante la Ley. No podrán alegarse motivos religiosos para impedir a nadie el ejercicio de cualquier trabajo o actividad o el desempeño de cargos o funciones públicas (2).

⁷⁸ Ley 24/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Federación de Entidades Religiosas Evangélicas de España. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 108-119.

⁷⁹ Ley 24/1992. art. 1-2.

⁸⁰ Ley 24/1992. art. 4.

⁸¹ Ley 24/1992. art. 7.

szabad tanítását,⁸² és meghatározott mértékben, a benyújtott igények alapján, költségvetési támogatásban részesíti.⁸³

Az 1992. évi 25. tv. (1992. november 10.) Spanyolország és az izraelita felekezet közötti rendezi az eddigiekhez hasonlóan jogilag a kapcsolatokat.⁸⁴ A dokumentum alapján szabadon gyakorolhatják vallásukat az izraelita hitközségekhez tartozó hívők Spanyolország területén, amely magában foglalja a kultusz, a gyülekezés és a vallási meggyőződés külső kifejezésének szabadságát is.⁸⁵ Az állam garantálja kultuszhelyeik sérthetetlenségét. Elfogadja sajátos hagyományait a temetőkre és a temetkezés formájára vonatkozóan, és azon jogukat is elismeri, hogy önálló temetőket tartsanak fenn.⁸⁶ A rabbiképző intézetek növendékeit mentesíti a kötelező sorkatonai szolgálat alól.⁸⁷ A házasságjog területén rendelkezik az olyan esetekről, amikor, az izraelita felekezethez tartozó állampolgárok házasságukat saját vallási hagyományaiknak megfelelően kívánják megkötni. Ilyenkor a civil joghatás kiváltásához szükséges a házasság létrejöttének bejelentése az illetékes állami hatóságnál és annak állami regisztrációja.⁸⁸ Az izraelita valláshoz tartozó személyek sorkatonai szolgálatuknak más polgári formában is eleget tehetnek, de mindenképpen joguk van ahhoz, hogy a szolgálatukat olyan helyen töltsék, amelynek közelében működő zsinagóga van.⁸⁹ A törvény továbbá kiter arra, hogy az Izraelita Hitközségeket a Spanyol Állam költségvetési támogatásban részesíti,⁹⁰ biztosítja számukra munkaszüneti napként a legfontosabb vallási ünnepeiket (Rosh Hashana 1. és 2. napja; a Yom Kippur; a Sátoros ünnep 1, 2, 7 és 8. napja; a Pesach 1, 2, 7 és 8. napja; és a Shavuot 1 és 2. napja).⁹¹

Az egyes vallásokkal aláírt megállapodások sorában az 1992. évi 26. tv. (1992. november 10.) a következő, amely az Iszlám Szövetséggel rendezi a közös kérdéseket.⁹² A megállapodás értelmében szabadon gyakorolhatják vallásukat az iszlám közösségekhez tartozó hívők. Az állam, a többi elismert valláshoz hasonlóan számukra is biztosítja a kultuszhelyek sérthetetlenségét.⁹³ Elfogadja a sajátos temetkezési szokásaikat és lehetővé teszi a saját temető létesítését.⁹⁴ Mentesíti a

⁸² Ley 24/1992. art. 10.

⁸³ Ley 24/1992. art. 11.

⁸⁴ Ley 25/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Federación de Comunidades Israelitas de España. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 120-132.

⁸⁵ Ley 25/1992. art. 1-2 (1-5).

⁸⁶ Ley 25/1992. art. 2 (6).

⁸⁷ Ley 25/1992. art. 4.

⁸⁸ Ley 25/1992. art. 7.

⁸⁹ Ley 25/1992. art. 8.

⁹⁰ Ley 25/1992. art. 10.

⁹¹ Ley 25/1992. art. 12.

⁹² Ley 26/1992, de 10 de noviembre, por la que se aprueba el acuerdo de cooperación del estado con la Comisión Islámica de España. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 133-146.

⁹³ Ley 26/1992. art. 1-2 (1-4).

medresszében tanuló növendékeket a kötelező sorkatonai szolgálat alól.⁹⁵ A törvény szerint azok a házasságok, amelyek a saját hagyományok és az iszlám jog szerint kerülnek megkötésre, civiljogi relevanciát az állami regisztrációval nyernek.⁹⁶ Az iszlám hívőknek joguk van más polgári szolgálatot választani sorkatonai szolgálatuk teljesítésére. A sorkatonai szolgálatukat teljesítő muzulmánoknak az állam biztosítja a lehetőséget arra, hogy annak olyan helyen tegyenek eleget, amelynek közelében a vallásuk gyakorlásához tartozó imákat közösségben, és hagyományaiknak megfelelően tudják elmondani.⁹⁷ Az iszlám vallás intézményei által végzett oktatási, betegápolási, és szociális tevékenységet állami támogatásban részesíti.⁹⁸ A Spanyol Állam tiszteletben tartja a Ramadán ideje alatt a muzulmán hívők vallási kötelességeit és azok gyakorlását, munkaszünet biztosításával lehetővé teszi. Ezek a munkaszüneti napok a következők: a Muharram első napja (Al Hiyra), 10. napja (Achurra); az Idu Al-Maulid (Rabiu al Awwal 12. napja); az Al Isra Wa Al-Mi'Ray (Rayab 27. napja); az Idu Al-Fitr (a Shawwal 1, 2 és 3. napja és a Ramadán böjt befejező napja); az Idu Al-Adha (Du-Al-Hyyah 10, 11 és 12. napja).⁹⁹ A megállapodás végül rendezi az iszlám jog által előírt állatáldozatok bemutatásának törvényi feltételeit, melyeknek így a hatályos egészségügyi rendelkezések megtartásával tehetnek eleget.¹⁰⁰

3. AZ EGYHÁZI JOGI SZEMÉLYISÉG KELETKEZÉSE, MIBENLÉTE ÉS MEGSZŰNÉSE A HATÁLYOS SPANYOL JOGBAN

1. Az egyházi jogi személyek bejegyzését alapvetően a *Real Decreto 142/1981* szabályozza.¹⁰¹ A határozatban szereplő intézkedések alapján az egyházi jogi személy bejegyzését az Igazságügyi Minisztérium végzi a jogi személyek bejegyzésének általános elvei alapján, figyelemmel a vallásos szervezetekre vonatkozó Általános Rendelkezésre.¹⁰² A bejegyzéskor fel kell tüntetni, hogy a jogi személy melyik egyházhoz, hitvalláshoz vagy vallási közösséghez; illetve milyen rendhez, kongregációhoz vagy szerzetes intézményhez tartozik; a jogi személy hogyan illeszkedik az adott vallási közösség szervezetébe; milyen föderáció alá tartozik.¹⁰³ Az alapításhoz be kell nyújtani az alapító okiratot, amely az adott jogi személy

⁹⁴ Ley 26/1992. art. 2 (5).

⁹⁵ Ley 26/1992. art. 4.

⁹⁶ Ley 26/1992. art. 7.

⁹⁷ Ley 26/1992. art. 8 (2).

⁹⁸ Ley 26/1992. art. 10-11.

⁹⁹ Ley 26/1992. art. 12 (2).

¹⁰⁰ Ley 26/1992. art. 14 (3).

¹⁰¹ Real Decreto 142/1981, de 9 de enero, sobre organización y funcionamiento del registro de entidades religiosas. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 175-178.

¹⁰² Real Decreto 142/1981. art. 1.

¹⁰³ Real Decreto 142/1981. art. 2.

Spanyolországban belüli megalapításáról rendelkezik. Ennek az okiratnak a bejegyzéshez tartalmaznia kell a jogi személy nevét (ennek olyannak kell lennie, hogy az megfelelő legyen a létesítendő jogi személy azonosítására, illetve minden más jogi személytől megkülönböztesse azt); a székhelyét; azt a vallásos célt, amelynek elérésére alakul, figyelembe véve a *Ley Orgánica 7/1980*, 2. cikkelyét, amelynek felsorolja azokat a célokat, melyeket a Spanyol Állam vallási céloknak tekint.¹⁰⁴ Ehhez szükséges az adott vallási szervezet spanyolországi illetékes hatóságának igazolása is. Az alapító okiratnak ki kell térnie továbbá a jogi személy szervezeti felépítésére, vezető testületére, képviselőjére, jogainak és kötelességeinek a kifejtésére, illetve arra, hogy a jogi személy nevében ki rendelkezik érvényes aláírási joggal. Szükséges csatolni az illetékes vallási közösség megerősítő határozatát is.¹⁰⁵ A bejegyzéshez előírt beadványok vizsgálatát az Igazságügyi Minisztérium végzi, kikérve a *Comisión Asesora de Libertad Religiosa* véleményét. Pozitív döntés esetében a szervezetet bejegyzettnek nyilvánítják. A bejegyzést meg kell tagadni, ha a szervezetet az illetékes vallási közösség nem fogadja el.¹⁰⁶ A körülmények megváltozása esetében kezdeményezni lehet az Igazságügyi Minisztériumnál az alapító okirat módosítását, a bejegyzésre vonatkozó előírások figyelembevételével. Amennyiben a változtatások nyomán vita merülne fel a személyiség jogi helyzetére vonatkozóan, annak eldöntése az Igazságügyi Minisztérium elé tartozik.¹⁰⁷ Az Igazságügyi Minisztérium illetékes a jogi személy közigazgatási úton történő megszüntetésére, összhangban a *Ley Orgánica 7/1980*, 3. cikkelyében foglaltakkal.¹⁰⁸ Az Igazságügyi Minisztérium által 1982. december 13-án kiadott rendelkezés alapján az Igazságügyi Minisztériumon belül külön igazgatóság foglalkozik a vallásos jellegű társaságok, illetve jogi személyek bejegyzésével.¹⁰⁹ 1984. május 11-én megszületett a vallásos egyesületek bejegyzéséről szóló szabályzat, amely *tizenegy* pontban próbálja átfogó módon rendezni a vallásos egyesületek megalapításának magánjogi feltételeit.¹¹⁰ Ahhoz, hogy egy vallási célra

¹⁰⁴ Ley Organica 7/1980. art. 2 (1) b, Practicar los actos de culto y recibir asistencia religiosa de su propia confesión; conmemorar sus festividades; celebrar sus ritos matrimoniales; recibir sepultura digna, sin discriminación por motivos religiosos y no ser obligado a practicar actos de culto o a recibir asistencia religiosa contraria a sus concepciones personales.

¹⁰⁵ Real Decreto 142/1981. art. 3.

¹⁰⁶ Real Decreto 142/1981. art. 4.

¹⁰⁷ Real Decreto 142/1981. art. 5.

¹⁰⁸ Ley Orgánica 7/1980. art. 3 (1) El ejercicio de los derechos dimanantes de la libertad religiosa y de culto tiene como único límite la protección del derecho de los demás al ejercicio de sus libertades públicas y derechos fundamentales, así como la salvaguardia de la seguridad, de la salud y de la moralidad pública, elementos constitutivos del orden público protegido por la Ley en el ámbito de una sociedad democrática. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 148.

¹⁰⁹ Orden de 13 de diciembre de 1982 por la que se delegan determinadas atribuciones del Ministerio de Justicia en el Director General de Asuntos Religiosos. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 179.

¹¹⁰ Orden de 11 de mayo de 1984 sobre publicidad del registro de entidades religiosa. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 179-180.

létrejött társaság hatóságilag bejegyzést nyerjen, szükséges az egyházhoz, hitvalláshoz, vagy közösséghez, rendhez, kongregációhoz, illetve intézményhez, vallásos jellegű társuláshoz vagy elismert szövetséghez való tartozás pontos megjelölése. Ennek a nyilatkozatnak tartalmaznia kell a szervezet sajátosságait, továbbá a felsoroltak közül megjelölt csoporttal való kapcsolat jellegét.¹¹¹ Amint azt a *Real Decreto 142/1981* rögzítette, pontosan meg kell határozni, hogy a bejegyezni kívánt jogi személyt törvényesen ki, vagy kik képviselik; kinek vagy kiknek van joga a bejegyzéshez benyújtott alapító okirat módosítására.¹¹² Az engedélyek megadására a korábban említett vallási ügyekért felelős igazgatóság illetékes.¹¹³ Az Igazságügyi Minisztérium jogosult a bejegyzett személyiség megszüntetésére, ha azt a társulás illetékes képviselői útján, saját maga, törvényes módon kéri; ha tevékenysége ellentétes az alapító okiratban megjelölt céllal; vagy ha tevékenysége botrányt okoz, és az Igazságügyi Minisztériumnál eljárást kezdeményeztek ellene.¹¹⁴

2. A Katolikus Egyház egyesületeinek bejegyzését már 1982. március 11-én külön jogszabályban rendezte a törvényhozó.¹¹⁵ A dokumentum egyfelől a már ismertetett *Real Decreto 142/1981*-en, másfelől a Szentszékkal 1979. január 3-án aláírt megállapodáson alapul. A Katolikus Egyház területi egységei ebből fakadóan, nem esnek a *Real Decreto 142/1981* hatálya alá.¹¹⁶ A püspökségek, plébániák és kisebb egységek területi meghatározása az Egyházra tartozik és azok civiljog által elismert jogi személyiségüket a kánonjog előírásainak megfelelően nyerik el. Az elismerésre a Katolikus Egyház illetékes hatósága jogosult, amelyről értesíti az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatóságát.¹¹⁷ A szerzetesrendek, szerzetesi kongregációk, továbbá a megszentelt élet intézményei ahhoz, hogy államilag jogi személyiséget nyerjenek, kérelmet kell benyújtaniuk, amelyben pontosan meg kell jelölniük, hogy melyik megyében vagy területen helyezkednek el, illetve mely, már elismert rendhez, kongregációhoz, vagy intézményhez tartoznak. Csatolni kell a szervezet eredetére, céljára, sajátos jellegére, szervezetére, képviselői szervére, vezetőségére vonatkozó adatokat. A klauzúrával rendelkező női monasztikus közösségeknek szükséges mellékelni a területileg illetékes megyéspüspök hivatalos elismerő határozatát.¹¹⁸ A társaság elismerése, a *Real Decreto 142/1981*, 3. bekezdését figyelembe véve, a társulás ezirányú kérvényének kézhezvétele után, a Püspöki Konferencia jogosult.¹¹⁹ Az így kiállított határo-

¹¹¹ Orden (11 de mayo de 1984) art. 8.

¹¹² Orden (11 de mayo de 1984) art. 10.

¹¹³ Orden (11 de mayo de 1984) art. 11.

¹¹⁴ Orden (11 de mayo de 1984) art. 4.

¹¹⁵ Resolución de 11 de marzo de 1982, de la dirección general de asuntos religiosos, sobre inscripción de entidades de la Iglesia Católica en el registro de entidades religiosas. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesialística*, 182-183.

¹¹⁶ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 1 (a).

¹¹⁷ Vö. AAS 72 (1980) 29-36.

¹¹⁸ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 2.

zat, amely tartalmazza a társulás eredetét, célját, a jogi személyiség elnyerésének dátumát, a képviselőre jogosult szerveit, vezetőségét, tevékenységét, jogait és kötelességeit, közjegyző által nyer megerősítést.¹²⁰ A jogi személyiség elnyerésének dátuma azonban nem a közjegyzői nyilvántartásba vételtől, hanem a Püspöki Konferencia határozatának idejétől függ.

3. A Katolikus Egyházhoz tartozó vallásos társaságok alapítását is önálló jogszabályban rendezte a törvényhozó (*Real Decreto 589/1984*) 1984. február 8-án.¹²¹ A Katolikus Egyház a kánonjog alapján jogosult önálló, civiljog által is elismert jogi személyeket alapítani. Az alapító okiratnak tartalmaznia kell a társulás nevét, az alapítókat (természetes vagy jogi személyeket), a nemzetiségét, és székhelyét.¹²² Sajátosan is ki kell térnie az alapítás céljára; arra, hogy tevékenységét milyen térségben fejti ki; a meginduláshoz szükséges összegre; illetve a további fenntartásra szolgáló anyagi eszközökre; vezető testületére; és képviselőre. Tartalmaznia kell a képviselő szerv tagjainak aláírását; az alapító okiratban foglaltak megváltoztatásához szükséges feltételeket és illetékességi kört; egyáltalán az alapító okiratban megjelölt tevékenység kiterjeszhetőségének, módosíthatóságának, vagy megváltoztathatóságának mértékét; a tagság felsorolását; a kezdeményező személyek címét és tevékenységét; továbbá az alapítás jellegéhez kapcsolódó egyéni feltételeket.¹²³ A társaságnak vallásos sajátossággal kell rendelkeznie, amelyre az alapszabálynak kifejezetten utalnia kell.¹²⁴ A Katolikus Egyház által kánonjogilag elismert és a fentebb felsoroltaknak megfelelő társaságokat az Igazságügyi Minisztérium nyilvántartásba veszi.¹²⁵ A *Real Decreto 589/1984* megszületése után 1984. július 11-13-án a *Spanyol Állam* megegyezést írt alá a *Spanyol Püspöki Konferencia Állandó Bizottságával* az egyházi társulások alapításáról és bejegyzéséről.¹²⁶ A megállapodás két területet igyekszik szabályozni: a vallásos társaságok, illetve a vallásos alapítványok bejegyzését.¹²⁷ A káptalanok, szemináriumok, amelyek a kánonjog szerint önálló jogi személyiséggel rendelkeznek nem szorulnak rá az állami bejegyzésre, hasonlóan a területileg körülhatárolt egyházmegyék.¹²⁸ Az esperesi kerületek, a vikáriátusok, illetve más lelkipásztori régiók, amennyiben a kánonjog előírásainak megfelelően lettek létrehozva, úgy nem

¹¹⁹ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 3.

¹²⁰ Resolución (11 de marzo de 1982) art. 4.

¹²¹ Real Decreto 589/1984, de 8 de febrero, sobre fundaciones religiosas de la Iglesia Católica. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 184-185.

¹²² Real Decreto 589/1984. art. 1 (1).

¹²³ Real Decreto 589/1984. art. 1 (3-5).

¹²⁴ Real Decreto 589/1984. art. 2.

¹²⁵ Real Decreto 589/1984. art. 5-6.

¹²⁶ Acuerdo de la comisión permanente de la Conferencia Episcopal Española, sobre procedimiento para la inscripción de asociaciones y fundaciones en el registro de entidades religiosas, XIII reunión de 11 a 13 de julio de 1984. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 187-191.

¹²⁷ Vö. Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) Preámbulo.

¹²⁸ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 1.

szükséges az állami bejegyzésük a jogi személyiség elnyeréséhez. Az illetékes egyházi hatóság pusztán értesíti az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatóságát.¹²⁹ Másképp áll a helyzet az Egyházmegyei Titkársággal (*Secretaridos Diocesanos*), amelynek feladatköre az egyházmegyei adminisztráció vezetése, a kánonjog alapján azonban nem rendelkezik önálló jogi személyiséggel, így nem lehetséges önálló vallásos szervezetként bejegyezni.¹³⁰ Az Egyházmegyei Titkárság szervezeti formája vegyes, mivel egyfelől adminisztratív funkciót gyakorol, másfelől anyagi javakat kezel, amelyhez szükséges civiljog által elismert jogi személyiség. Éppen ezért azt ajánlatos a polgári jog szerint, pl. pénzügyi tevékenységet folytató jogi személyként bejegyezni. A korábban már említett, a Püspöki Konferencia által történő bejegyzésről szóló értesítéshez, elegendő a Püspöki Konferencia Általános Titkársága által kiállított, a bejegyzést igazoló hivatalos másolat eljuttatása az illetékes állami hatósághoz. Az egyházi jegyző által kiállított eredeti bejegyzési okmányra is vonatkoznak az állami hivatalos okiratok megőrzését szabályozó törvények.¹³¹

A vallásos jellegű alapítványok bejegyzésére az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatósága jogosult. A bejegyzéshez csatolni kell az alapítványhoz tartozó tagok nevét; az alapító összeget; az alapítvány nevét; székhelyét. Az okiratnak nem kell közjegyző által készülnie.¹³² Az alapítvány létrehozásához szükséges az illetékes állami hatóság elismerő határozata; a kérelmezők neve (amennyiben természetes személyek), vagy az azt megalapítani kívánó társaság neve és székhelye (amennyiben jogi személyről van szó); továbbá az alapítási, vagy támogatási szándék. Sajátosan is tartalmaznia kell a létrehozandó alapítvány nevét; székhelyét; célját; tevékenységének gyakorlási térségét; az induló tőkét; illetve a gyarapítás lehetséges módjait; az alapítvány kuratóriumát, a kuratórium tagjainak aláírását; az alapító okiratban foglaltak megváltoztatásához szükséges feltételeket és illetékességi kört; illetve az alapító okiratban megjelölt tevékenység kiterjeszhetőségének, módosíthatóságának, vagy megváltoztathatóságának mértékét.¹³³ Az így megszerkesztett okiratot közjegyzővel hitelesíttetni kell.¹³⁴ A *val-lásos cél* elismerésére a Püspöki Konferencia Általános Titkársága jogosult.¹³⁵

4. A katolikus társulások és alapítványok bejegyzéséről 1999. február 5-én újabb intézkedés lépett hatályba.¹³⁶ A dokumentum taglalja a Katolikus Egyház

¹²⁹ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 2.

¹³⁰ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 3.

¹³¹ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) I. art. 6.

¹³² Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 1.

¹³³ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (1).

¹³⁴ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (2).

¹³⁵ Acuerdo (11 a 13 de julio de 1984) II. art. 2 (3).

¹³⁶ Instrucción de la comisión permanente de la Conferencia Episcopal, de 5 de febrero de 1999, sobre la inscripción de asociaciones y fundaciones de la Iglesia Católica en el registro de entidades religiosas del Ministerio de Justicia. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 192-195.

tevékenységének jellegét Spanyolország területén. Ez magában foglalja a kultuszt, a prédikációt és a katolikus tanítás terjesztését, az apostoli és evangelizációs tevékenységet, különös képen a misszionálást, a hitéleti képzést, ami a szemináriumokban és más egyházi központokban történik. Említi az egyházi tudományok oktatását, a vallásos és erkölcsi képzést, különös tekintettel a katekézisre, a teológiai képzésre, amelyek az egész ember integráns nevelésére irányulnak a Katolikus Egyház elvei alapján. De kiterjed a kórház és börtönpasztorációra, a szegények, az öregek, a menekültek, a mozgás és mentálisan sérültek gondozására is.¹³⁷ Ezek mind olyan vallásos célú tevékenységek, amelyek az Evangélium szelleméből és a Katolikus Egyház tanításából következnek.

Mindezek ismeretében az illetékes egyházi hatóságnak joga van a vallásos céllal létrehozott társaságok és alapítványok elismerésére és vallásos jogi személyként való bejegyzésére.¹³⁸ Az Igazságügyi Minisztérium Vallási Ügyekért Felelő Igazgatósága továbbra is rendelkezik a vallásos személyiségek közé való bejegyzési joggal, de ezt csak olyan kivételes esetekben gyakorolja, amikor nem egyértelmű a társulás vagy az alapítvány besorolása, így a bejegyzési jogosultság sem. Minden ilyen esetben az Igazgatóság a Püspöki Konferencia Általános Titkárságával szoros együttműködésben jár el.¹³⁹

4. LELKIPÁSZTORI TEVÉKENYSÉG A KÓRHÁZAKBAN

A betegek kórházi ellátásának elveit az 1978. augusztus 25-én kiadott *Real Decreto 2082/1978* rögzíti.¹⁴⁰ A jogszabály II. fejezete az emberi méltóság tiszteletben tartásából indul ki, amelyhez nemcsak az emberi környezet biztosítása tartozik hozzá (kielégítő gyógyászati feltételek; higiénia; ellátás; látogatási és kommunikációs lehetőségek), hanem az emberi személy egyéni vallásos meggyőződésének és az abból fakadó lelki igényeinek figyelembevétele, így a vallási hovatartozásnak megfelelő lelkipásztori ellátás.¹⁴¹ Az egészségügyi kezelésnek ki kell terjednie az egész személy egészségének az előmozdítására, ami az emberi szervezet és lélek integráns egységét jelenti. Ezen elv érvényesülésének az Egészségügyi Minisztérium Kö rzeti Igazgatósága és a Társadalom Biztosítás helyi szervezete szerez érvényt.¹⁴² Spanyolországban 1985. december 20-án önálló szabályzatot fogadtak el az állami kórházakban való egyházi tevékenységre vonatkozóan, kifejezetten az ott végzett katolikus lelkipásztori szolgálat gyakorlására.¹⁴³ Ebben

¹³⁷ Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 2.

¹³⁸ Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 4.

¹³⁹ Instrucción (5 de febrero de 1999) art. 6.

¹⁴⁰ Rcal Decreto 2082/1978, de 25 de agosto, por el que se aprueban normas provisionales de gobierno y administración de los servicios hospitalarios y las garantías de los usuarios. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 232-233.

¹⁴¹ Real Decreto 2082/1978. II. art. 13 (j).

¹⁴² Real Decreto 2082/1978. III. art. 14.

¹⁴³ Orden de 20 de diciembre de 1985 por la que se dispone la publicación del acuerdo sobre asistencia religiosa católica en centros hospitalarios públicas. MOLINA, A.-OLMOS,

az állam garantálja a katolikus lelkipásztori ellátás végzését a világi egészségügyi központokban. Ez a garancia kiterjed a katonai egészségügyi létesítményekre is, azok lelkipásztori és gyóntatói ellátására.¹⁴⁴ Az illetékes helyi ordinárius jogosult káplánokat vagy arra méltó személyeket kinevezni a kórházi lelkipásztori szolgálatra, meghallgatva az intézmény illetékes vezetőinek véleményét. Az így kinevezett kórház lelkész funkcióját a kánoni normáknak megfelelően, az intézmény igazgatójának és a helyi ordinárius rendelkezéseinek megfelelően gyakorolja.¹⁴⁵ Az intézmény méretének, illetve tevékenységi körének megfelelően, az illetékes ordinárius akár több lelkészt is kinevezhet, akik felelnek a kiszabott szakpasztorációs tevékenységük végrehajtásáért. A szöveg utal a lelkészek kinevezése tekintetében az *Egyházi Törvénykönyv* 564-572. kánonjaira. A kórházlelkészt a helyi ordinárius megfelelő okból (vö. 563. kán.) elmozdíthatja hivatalából; amennyiben szerzetes, úgy a szerzetes előljáró értesítésével, illetve az előljáró a megbízó értesítésével. Ilyenkor, amint arra a 682. kánon 2. §-sa kitér, nincs szükség egyiküknek sem a másik fél beleegyezésére. A kórházlelkészek anyagi ellátásáról az állami költségvetés gondoskodik, a tényleges kifizetésekre pedig az Egészségügyi Hivatal jogosult.¹⁴⁶ A jogszabály 1. függeléke tartalmazza az államilag finanszírozott lelkészek számát, az egyes kórházak férőhelyének függvényében. 100 ágy alatt 1 részmunkaidős lelkész; 100-250 ágy között 1 teljes állású és 1 részmunkaidős lelkész; 250-500 ágy között 2 teljes állású és 1 részmunkaidős lelkész; 500-800 ágy között 3 teljes állású lelkész; 800 ágy felett pedig 3-10 teljes állású lelkész alkalmazását fedezi az állam.¹⁴⁷ A kórházi szolgálat további anyagi finanszírozásához nyilvános alapítványok felállítását kezdeményezte az Egészségügyi Minisztérium.¹⁴⁸

Az Igazságügyi, az Egészségügyi, és az Élelmezésügyi Minisztérium 1986. április 23-án megállapodást kötött a Spanyol Püspöki Konferenciával a Nemzeti Egészségügyi Intézet (*Instituto Nacional de la Salud*) központi kórházaiban végzett katolikus lelkipásztori szolgálatról.¹⁴⁹ Ebben az állam garantálja a Katolikus Egyház lelkészei (vagy lelkipásztori kisegítői) által a kórházakban végzett lelkipásztori szolgálat szabadságát és normatív finanszírozását. A megállapodás szerint a kórházi pasztoráció a következő tevékenységeket foglalja magában: a betegek látogatása; liturgikus cselekmények végzése és szentségkiszolgáltatás; hívő gondoskodás és erkölcsi tanácsadás; közreműködés a betegekkel való emberies bánásmódban.¹⁵⁰ A kórházlelkészek működését a Nemzeti Egészségügyi Intézet

M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 234-237.

¹⁴⁴ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 1.

¹⁴⁵ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 4.

¹⁴⁶ Orden (20 de diciembre de 1985) art. 6.

¹⁴⁷ Orden (20 de diciembre de 1985) Anejo I.

¹⁴⁸ Orden (20 de diciembre de 1985) Anejo III.

¹⁴⁹ Convenio de 23 de abril de 1986 sobre asistencia religiosa católica en los centros hospitalarios del Instituto Nacional de la Salud. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 238-242.

¹⁵⁰ Convenio (23 de abril de 1986) art. 2.

és a területileg illetékes ordinárius közösen szabályozzák. A helyi ordináriusnak kötelessége olyan lelkészeket kinevezni a kórházi pasztorációra, akik megfelelő képességekkel és végzettséggel rendelkeznek feladata ellátásához. A lelkész a helyi ordinárius nevezi ki a Nemzeti Egészségügyi Intézet területi igazgatójának előzetes véleményét meghallgatva.¹⁵¹ Súlyos fegyelmi ügy esetében a Nemzeti Egészségügyi Intézet területi igazgatója, az illetékes ordináriussal való konzultáció után felfüggesztheti a lelkész vagy kisegítő tevékenységét az egészségügyi intézményekben.¹⁵² A lelkészek és lelkipásztori kisegítők alá vannak rendelve a Papi Társadalombiztosítási Igazgatóságnak (*Régimen de la Seguridad Social del Clero*).¹⁵³ A kórházlelkész, illetve lelkipásztori kisegítő, mindazokkal a jogokkal és kötelességekkel rendelkezik, amelyek az egészségügyi alkalmazottakat megilletik.¹⁵⁴ A lelkipásztoroknak és lelkipásztori kisegítőknél szükséges részt venniük a számukra szervezett kurzusokon, kongresszusokon, gyűléseken, technikai és pasztorális továbbképzéseken.¹⁵⁵ A megállapodás kötelezővé teszi a lelkipásztorok számára a következő évre szóló pasztorális program elkészítését és annak felterjesztését a Nemzeti Egészségügyi Intézetnek, jóváhagyás végett.

5. NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A SPANYOL HADSEREGNÉL ÉS HADITENGERÉRSZETNÉL VÉGZETT GYÓNTATÓI TEVÉKENYSÉGRŐL

A hadseregben végzett gyóntatási tevékenységet alapvetően az 1978. december 22-én kiadott *Real Decreto 3331/1978* szabályozza.¹⁵⁶ A katonai gyóntatók tevékenységi köre nemcsak a hadseregbe terjed ki, hanem a haditengerészet állományára is. Működésük célját a jogalkotó abban látja, hogy segítsék, orvosolják, és kiigazítsák az emberi személy által elkövetett bűnöknek a személyre gyakorolt hatását, nevelve, tanácsokkal ellátva és Isten megbocsátó kegyelmét nyújtva. A gyóntatás és a lelkivezetés a tábori lelkész kötelességei közé tartozik, akinek feladatait a *Ley Orgánica 1/1979* sorolja fel.¹⁵⁷ Katonai beosztása közvetlenül a legfelsőbb katonai vezetés alá szól, tisztán lelki tartalmú feladatok elvégzésére. Tevékenységi köréhez tartozik az eddigieken túl a tábori kápolna gondozása és a meg-

¹⁵¹ Convenio (23 de abril de 1986) art. 4.

¹⁵² Convenio (23 de abril de 1986) art. 4. (...) En caso de faltas graves a la disciplina del centro, el Director Provincial del Instituto Nacional de la Salud, oído previamente el Ordinario de lugar, podrá determinar el cese del capellán o persona idónea. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 239. vö. Instrucciones para la aplicación del convenio suscrito entre el Instituto Nacional de la Salud y la Conferencia Episcopal Española, de 4 de febrero de 1987. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 243-245.

¹⁵³ Convenio (23 de abril de 1986) art. 8.

¹⁵⁴ Convenio (23 de abril de 1986) art. 5.

¹⁵⁵ Convenio (23 de abril de 1986) art. 6.

¹⁵⁶ Real Decreto 3331/1978, de 22 de diciembre, por el que se aprueba el reglamento de establecimientos penitenciarios militares. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 246-253.

¹⁵⁷ Ley Orgánica 1/1979, de 26 de septiembre, general penitenciaria. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 254-259.

felelő liturgikus cselekmények végzése; meghatározott alkalmakkor lelki megerősítést adni a katonai szolgálatot teljesítőknak; az állomány egyes tagjaival való személyes foglalkozás, egyéni szükségleteiket és családi körülményeiket figyelembe véve; meghatározott napokon Szentmise bemutatása, illetve gyónási lehetőség biztosítása a kápolnában, vagy más arra alkalmas helyen. Minden vasárnap és egyházi ünnepen lehetőséget kell biztosítani a katonák számára a Szentmisen való részvételre.¹⁵⁸ Így érthető, hogy ugyanezen jogszabály kötelezően írja elő minden katonai támaszpont számára táborigénykérés felállítását.¹⁵⁹ A katonák vallásos meggyőződését védi a jogalkotó, amikor kifejezi, hogy minden katonának ügyelnie kell arra, hogy külső viselkedésével ne botránkoztassa meg társai vallásos érzését. Különösen igaz ez a káromkodásra és az erkölcsileg kifogásolható kifejezések használatára, amelytől minden katonának tartózkodnia kell.¹⁶⁰ A táborigénykérés feladatai közé tartozik végül a börtönbüntetésüket töltő katonák látogatása.¹⁶¹

6. SAJÁTOSÁGOK A SPANYOLORSZÁGI HÁZASSÁGJOG TERÜLETÉN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ÁLLAMI ANYAKÖNYVEZÉSRE

A házasságjogot Spanyolország területén *tizenöt* állami jogszabály,¹⁶² továbbá a Szentszékekkel¹⁶³ és az egyes vallásokkal, illetve felekezetekkel kötött megállapodások alapján, azok belső joga szabályozza. Amint arra már korábban utaltunk, a

¹⁵⁸ Real Decreto 3331/1978. art. 41.

¹⁵⁹ Real Decreto 3331/1978. art. 35.

¹⁶⁰ Real Decreto 3331/1978. art. 42. vö. art. 68.

¹⁶¹ Real Decreto 3331/1978. art. 74. vö. art. 80; art. 84.

¹⁶² Ley del Registro Civil, de 8 de junio de 1957; Decreto de 14 de noviembre de 1958 por el que se aprueba el Reglamento para la aplicación de la Ley del Registro Civil; Instrucción de 26 de diciembre de 1978, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre matrimonial civil; Circular de 15 de febrero de 1980, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre inscripción en el Registro Civil de los matrimonios canónicos; Ley 30/1981, de 7 de julio, por la que se modifica la regulación del matrimonio en el Código Civil y se determina el procedimiento a seguir en las causas de nulidad, separación y divorcio; Resolución de 2 de noviembre de 1981 sobre inscripción de matrimonio celebrado en el extranjero en forma canónica; Resolución de 7 de noviembre de 1983 sobre comunicación de oficio de sentencias de separación, nulidad y divorcio; Circular de 16 de julio de 1984, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre duplicidad de matrimonios; Ley 34/1984, de 6 de agosto, de reforma urgente de la Ley de Enjuiciamiento Civil; Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial; Circular de 16 de noviembre de 1984, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre expedientes de fe de vida y estado; Orden de 21 de enero de 1993 por la que se aprueba modelo de certificado de capacidad matrimonial y de celebración de matrimonio religioso; Instrucción de 10 de febrero de 1993, de la Dirección General los Registros y Notariado, sobre la inscripción en el Registro Civil de determinados matrimonios celebrados en forma religiosa; Resolución de 3 de abril de 1995, de la Dirección General de Ordenación Jurídica y Entidades Colaboradoras de la Seguridad Social, sobre aplicación, por analogía, de las previsiones contenidas en materia de Seguridad Social en el artículo 174. 2 de la Ley de Seguridad Social a los supuestos de matrimonio declarado nulo; Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil.

¹⁶³ AAS 72 (1980) 33-35.

Spanyol Állam meghatározott feltételekkel elismeri az egyes felekezetek és vallási közösségek saját joga szerint kötött házasságokat. Éppen ezért a magánjog körültekintően rendezi a megkötött házasságok hivatalos regisztrációjának kérdését.¹⁶⁴ A házasság civil joghatásainak beállításához főszabály szerint szükséges azt kánoni, vagy állami formában megkötni.¹⁶⁵ Hozzá kell tennünk, hogy a *Ley del registro civil* nevesíti azokat az okokat, amelyek fennálltakor nem jön létre civiljogi értelemben a házasság (értelem részéről fenn álló hibák; azonos neműek iránti érdeklődés; minden olyan hiányosság, amely lehetetlenné teszi a másik féllel való tartós házastársi együttléte).¹⁶⁶ A *Código Civil* szerint a házasság megkötésének a két fél egybehangzó akaratnyilvánításával kell megtörténnie.¹⁶⁷ A kiskorúak és a serdülők nem köthetnek érvényesen házasságot, hasonlóan azok sem, akik fenn álló házassági kötelekben élnek. A vérokonok közötti házasság is érvénytelen a Spanyol Polgári Törvénykönyv szerint (egyenes ág minden fokán és oldalág harmadik fokáig). Hasonló elbírálás alá esnek az örökbefogadott gyermekek és egyes ági leszármazóikkal, ill. között kötött házasságok. Az érvényesen megkötött házasságot (mind az állami, mind a kánoni házasságkötést) közhitelű módon tanúsítja a házasság bejegyzés.¹⁶⁸ A bejegyzésnek a megkötést követő öt napon belül kell megtörténnie. Ehhez hasonlóan a titkos házasság civiljogi joghatásainak beállításához szükséges annak a titkos házassági anyakönyvbe (*Libro Especial de Matrimonios secretos del Registro Central*) való bevezetése, és harmadik személlyel (tanúként) történő hitelesítése.¹⁶⁹ Ugyanaz a közreműködő, aki hivatalosan kivette a házasság felek beleegyezését, a házasságkötés után közvetlenül köteles bevezetni a házasság adatait az anyakönyvbe, amely bejegyzés hitelesen igazolja a házasság létrejöttét.¹⁷⁰ Amennyiben döntés születne a házasság érvényességére, illetve érvénytelenségére vonatkozóan, vagy kimondanák a különélést, úgy ezt a határozatot széljegyzetként be kell vezetni a házasság megkötését igazoló anyakönyvbe.¹⁷¹ A *Decreto (14 de noviembre de 1958)*¹⁷² szűkebb értelemben is rendelkezik az anyakönyvvezésről. E szerint az anyakönyv tartalmaz minden állam által elismert házasságot, kivéve a titkos házasságokat. A bejegyzett adatok

¹⁶⁴ Ley del registro civil, de 8 de junio de 1957. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 279-284.

¹⁶⁵ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 70. vö. Ley 30/1981, de 7 de julio, por la que se modifica la regulación del matrimonio en el Código Civil y se determina el procedimiento a seguir en las causas de nulidad, separación y divorcio. art 49. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 305-313. különösen 306. vö. NAVARRO-VALS, Rafael, *L'efficacité civile du mariage religieux dans le droit espagnol, in Marriage and Religion in Europe*, Milano 1993, 25-59.

¹⁶⁶ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 93.

¹⁶⁷ Código Civil I. 4.

¹⁶⁸ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 71.

¹⁶⁹ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 78.

¹⁷⁰ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 75.

¹⁷¹ Ley del registro civil (8 de junio de 1957) art. 76.

¹⁷² Decreto de 14 de noviembre de 1958 por el que se aprueba el reglamento para la aplicación de la Ley del registro civil. MOLINA, A.-OLMOS, M.E.-CASAS, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica*, 285-301.

kitérnek a házassági kötelék létrejöttének pontos körülményeire; a közös házasságból származó gyermekekre; vagy az örökbefogadott gyermekekre; a törvényes abortuszokra; a házastársak halálára; az érvénytelenségre; a válás; illetve a különélés kimondására.¹⁷³

Az anyakönyvezésre a bejelentett lakóhely szerint illetékes anyakönyvi hivatal (*Registro Municipal* vagy *Consular*) jogosult, egyházi házasságkötések esetében pedig a lakóhely szerinti területileg illetékes plébánia.¹⁷⁴ Ha kérdéses lenne az illetékesség, vagy a személynek Spanyolország területén nem lenne bejelentett lakóhelye, úgy az anyakönyvezést a Központi Anyakönyvi Hivatal (*Registro Central*) végzi el a bejelentés nyomán.¹⁷⁵ Problémákat vet fel a rendkívüli módon adminisztrált házasságok (pl. leprakórházakban, fogházakban, laktanyákban, stb.) anyakönyvezése, melyet a területileg illetékes anyakönyvi hivatal köteles elvégezni egy napon belül, átvezetve az alkalmilag megbízott, és az előbb említett intézményekhez tartozó személyek által rögzített adatokat. A felekezetek vagy vallási közösségek belső szabályai szerint megkötött házasság anyakönyvezéséhez szükséges annak a felekezetnek az igazolása, amely a Spanyol Állam által törvényesen elismert házasságkötési szertartást elvégzi. Igazolás annak a személynek a részére, aki a házasságkötésnél közreműködve kiveszi a felek beleegyezését.¹⁷⁶

A hatályos spanyol jogban tehát, az állam és az Egyház kapcsolata terén, következetesen érvényesül az *együttműködő elválasztás* modellje. Annak ellenére, hogy az 1978-ban megszületett új alkotmány teljesen magáévá teszi a vallásszabadság elvét, és ennek a hatása érzékelhető is az egyes vallásokkal és felekezetekkel aláírt megállapodások tartalmában, mégis a történelmi gyökereknek megfelelően szemmel látható a Katolikus Egyház belső jogának erőteljes hatása a vallási kérdéseket érintő jogalkotásban. Különösen igaz ez az állami házasságjogra, de hasonló módon megtapasztalható az oktatás, az egészségügy és a honvédelem területén. A nagy számú állami egyházjogot érintő jogszabály mutatja, hogy a vallásos meggyőződés az állampolgárok természetes tulajdonságai közé tartozik, így azt a világi törvényhozó sem hagyhatja figyelmen kívül. A vallási meggyőződést érintő rendelkezéseknek azonban mindig szem előtt kell tartaniuk a vallások és az egyes felekezetek belső normáinak autonómiáját, még akkor is, ha azok bizonyos esetekben közel állnak, vagy éppen forrását képezik az állam által hozott jogszabályoknak.

¹⁷³ Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 21.

¹⁷⁴ Vö. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 68.

¹⁷⁵ Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 68. Itt jegyezzük meg, hogy azokat a házasságokat, amelyeket utazás során, a levegőben, vagy vízen kötnek, a fedélzeti naplóba köteles bejegyezni a hajóskapitány, a pilóta, stb., amely azt hitelesen tanúsítja. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 71 (1-2).

¹⁷⁶ Código Civil §§. 239; 252; 255. vö. Decreto (14 de noviembre de 1958) art. 256.